

Ödesfråga att Europa når ifatt AI:ns supermakter

Svenska Dagbladet den 28 oktober 2018

Europeisk forskning och kunskap om artificiell intelligens (AI) har hamnat långt efter supermakterna USA och Kina. Om vi kan komma ikapp – och i så fall hur – är en av vår tids ödesfrågor. Det handlar inte bara om möjligheten till framtida kommersiella framgångar utan även om att behålla makten över vilket samhälle vi vill ha. Kan vi upprätthålla öppenhet och någon form av liberal humanism i tider med stigande populism och digital övervakning? Det finns en påtaglig risk att den som bygger AI också skriver regelboken som resten av världen, på ett eller annat sätt, blir underkastade eller måste förhålla sig till.

Detta är inte något avlägset teoretiskt problem. Redan i dag kan jobbsökares cv sorteras bort av mjukvarurobotar. Och i framtiden kan det mycket väl bli så att ansökningar till banker, myndigheter och sjukvården hanteras av AI-robotar.

En central fråga för Europa är om det går att etablera en nisch mellan Kinas modell med statlig AI-kontroll och USA:s decentraliserade och i huvudsak privata modell? Med ett ramverk för AI som sätter en standard för vad vi kräver av mjukvaruutvecklare, myndigheter och privata företag borde det gå att påverka utvecklingen till det bättre. En standard löser förvisso inte alla problem, men det är en bra början i riktning mot ett bättre samhälle.

En viktig erfarenhet är att undvika de grava misstagen från när EU-parlamentet klubbade igenom dataskyddsförordningen (GDPR). Företag fick ett sammelsurium av regler, krångel och hot om böter, vilket systematiskt gynnat de redan etablerade jättarna och gjort det svårare för nya aktörer att ta upp konkurrensen. När till och med bostadsrättsföreningar diskuterar om hantering av tvättstugan är förenligt med reglerna inser man vidden av debaclet. Något liknande, om än välment, måste undvikas i framtiden. Implementeringen av GDPR visar dock på en kanske oväntad möjlighet: när regler saknas på ett område kan den som är först med en standard få stort inflytande och även påverka Silicon Valley, som normalt inte i första hand vänder blickarna mot Bryssel.

Regler för AI kan skapa en norm för utvecklingen och stävja nya problem innan det blir försent. Vi har redan fått erfara det negativa med att samhället är passivt när sociala nätverk blir dominanta: ryska hackers som försöker påverka politiska val, "fake news" och ett allt mer polariserat politiskt samtal. Algoritmerna styr mot extrema åsikter snarare än mot sans och nyans. Problemet för Facebook och andra plattformar är att den inneboende kommersiella logiken belönar klick och stor spridning eftersom det ökar deras reklamintäkter.

Vad kan vi göra nu när AI knackar på dörren? Inom EU förs samtal, men tiden är på väg att rinna ut. Kan Europa undvika misstagen från GDPR och lyckas ta fram en modell för AI-regelverk som tar risker på allvar men som inte missgynnar entreprenörer som vill utveckla nya digitala tjänster och bygga innovationer? Erfarenheter från andra områden pekar på att ett sådant regelverk måste bli koncist och begripligt för att fungera i praktiken och vinna legitimitet. När EU:s finansiella regelverk

snickrades fram efter finanskrisen blev det tusentals sidor med detaljerade föreskrifter. Syftet var att minska finansiella risker men resultatet blev så komplext att även experterna har svårt att förstå vad som är tillåtet eller inte.

AI får inte bli en "svart låda" utan insyn och det bör vara möjligt för människan att bedöma rimligheten av det som blir resultatet. Erfarenheter från vad som skett med algoritmerna visar att samhällsintresset inte är något som enkelt kan klistras på som en eftertanke. Det finns förvisso en förhoppning i branschen om att AI någon gång i framtiden ska kunna fatta bättre beslut än människor, utan fördomar och förutfattade meningar. Men policy kan inte baseras på en förhoppning och vi måste utgå från dagsläget. Krav i regelverket bör särskilt ställas på att AI och robotar ska redovisa grunderna för sitt agerande, så att människan kan överpröva rekommendationer om dessa visar sig stå på tvivelaktiga grunder.

Att redovisa hur ett beslut har fattats är centralt för att undvika diskriminering på grund av exempelvis kön eller etnisk härkomst. Om AI utgår från världen som den ser ut i dag riskerar man annars bara upprepa den diskriminering som redan förekommer.

Det är centralt att även europeiska företag är med på resan att utveckla AI. AI kan stärka samhället och Europas ekonomier utan ökade risker för övervakning, diskriminering och godtycke. Men för att så ska ske krävs att vi aktivt påverkar världsagendan och inte bara accepterar den AI som paketeras i Kina eller Silicon Valley. Är Sverige redo att axla ledartröjan för detta i EU?

Mårten Blix

Fredrik Heintz